

Zuzanna Brzychcy

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: zuzannabrzychcy5@gmail.com**Ines Muszyńska**

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: 107005@g.elearn.uz.zgora.pl**Gabriela Ruszel**

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: 107010@g.elearn.uz.zgora.pl**Oliwia Wołowska**

Uniwersytet Zielonogórski

e-mail: oliwiawolowska@onet.pl

PROJEKT KOŁA NAUKOWEGO PEDAGOGÓW SPECJALNYCH UZ „INKLUZJA” ZWIERZĘTA – SOJUSZNICY W TERAPII. SPRAWOZDANIE

Wprowadzenie

Studenckie koło naukowe jest, a przynajmniej powinno być, ważnym elementem edukacji na poziomie uniwersyteckim. Jego prawidłowe funkcjonowanie zależy od opiekunów naukowych, jak też od jego członków. Studenci kierunku pedagogika specjalna Uniwersytetu Zielonogórskiego mają pełną świadomość tej kwestii, dlatego starają się do niej podchodzić w sposób aktywny i refleksyjny. Efektem tego jest – między innymi – niniejszy tekst, który, w intencji autorek ma na celu przedstawienie priorytetów i zasad działalności Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” na przykładzie prezentacji projektu „Zwierzęta – Sojusznicy w terapii”.

Prezentację warto rozpocząć od zdefiniowania pojęcia koła naukowego. Z dostępnych źródeł otrzymujemy informację, iż jest to organizacja zrzeszająca studentów, której celem jest działalność naukowa i samokształcąca (https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Koło_naukowe). W innym ujęciu koło naukowe jest uczelnianą organizacją studencką, formą aktywności naukowej, która poszerza ich zainteresowania związane z realizowanym programem naukowo-dydaktycznym (Borettini 2013, s. 76).

Studenci działający aktywnie w kole naukowym koncentrują się na rozwijaniu zainteresowań, pogłębianiu zdobytej już wiedzy oraz podejmowaniu różnorodnych działań i przedsięwzięć. Każde koło naukowe jest koordynowane przez doświadczonych naukowców.

W Polsce możemy zaobserwować działalność wielu kół naukowych, które aktywnie pracują nad rozwojem swych członków: studenci otrzymują w nich możliwość wielokierunkowego rozwoju, w tym doskonalenia umiejętności miękkich, np. organizacyjnych, promocyjnych, pracy zespołowej oraz aktywizacji społeczności lokalnej, co zwrótnie może zwiększyć ich możliwości już jako absolwentów na rynku pracy (Nymś-Górna 2021, s. 48). Wszelkie umiejętności zdobyte podczas działania w kole naukowym bez wątpienia są niezbędne i pożądane do pracy w przyszłym zawodzie.

Wszystkie przedstawione powyżej kryteria można odnaleźć w działalności istniejącego przy Zakładzie Pedagogiki Uniwersytetu Zielonogórskiego Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja”. Członkowie koła stawiają sobie za cel priorytetowy zdobywanie i rozpowszechnianie wiedzy o różnych typach niepełnosprawności oraz specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych. Nadrzędnym celem każdego przyszłego pedagoga specjalnego powinno być bowiem dążenie do pełnej integracji ze społeczeństwem każdego człowieka o nietypowym rozwoju.

Koło Naukowe Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” powstało w 2018 r., a obecnie jego opiekunami są: mgr Agnieszka Fetzka, dr hab. Małgorzata Czerwińska prof. UZ oraz dr Tomasz Fetzki. W momencie powstawania artykułu Koło liczy 33 członków.

Studenci poprzez swoją działalność w Kole starają się zdobyć kompetencje, które w przyszłości pozwolą im obalać w społeczeństwie nieprawdziwe i szkodliwe stereotypy, będące barierą w procesach integracji oraz inkluzji. Członkowie Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” współpracują z licznymi placówkami edukacyjnymi i terapeutycznym, a także z różnymi stowarzyszeniami społecznymi. Podejmują się także organizacji wielu przedsięwzięć w celu rozpowszechnienia wiedzy o szeroko rozumianej pedagogice specjalnej.

Istotną rolę w tych działaniach odgrywają wyjazdy studyjne: w ciągu ostatnich dwóch lat akademickich studenci zaangażowani w działalność Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” odbyli wizyty studyjne w Hospicjum św. Brata Alberta oraz w Środowiskowym Domu Samopomocy w Żarach, a także w Stowarzyszeniu na Rzecz Osób Niepełnosprawnych „Radość Życia”. Podczas tych wyjazdów mieli możliwość uczestniczenia w różnorodnych zajęciach, w tym z wykorzystaniem metod terapii zajęciowej wspomagających rozwój osób z niepełnosprawnościami. Kolejnym wyjazdem była wizyta w Centrum Leczenia Dzieci i Młodzieży w Zaborze, przeprowadzona w celu zdobycia wiedzy na temat funkcjonowania tej placówki i zaobserwowania prowadzonych w niej zajęć.

Członkowie Koła biorą czynny udział w seminariach naukowych. Jedno z nich odbyło się na temat autyzmu. Podczas seminarium członkinie Koła wygłosiły własne prelekcje, a studenci mieli możliwość poszerzyć swoją wiedzę na temat autyzmu od strony pedagogicznej, ale także medycznej.

Celem działania Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja” jest też promowanie ważnych dni dotyczących osób z niepełnosprawnościami, jak np. organizacja akcji z okazji Światowego Dnia Osób z Zespołem Downa „Baw się z nami kolorowymi skarpetkami”. Akademicka społeczność wzięła w niej udział, udostępniając swoje zdjęcia w kolorowych skarpetkach w mediach społecznościowych. Studenci nagrali także film z udziałem osób z Zespołem Downa. Następnym wydarzeniem były zorganizowane 7 grudnia 2021 r. obchody Międzynarodowego Dnia Osób z Niepełnosprawnościami. Przedsięwzięcie pod nazwą „Zrozumieć Niezrozumianych” miało na celu nagłośnienie tematu niepełnosprawności i integracji. Jednym z jego głównych elementów była prezentacja pracy psa przewodnika. Uczestnicy wydarzenia mieli możliwość doświadczenia odczuć, które towarzyszą osobom z różnymi niepełnosprawnościami. Członkowie Koła zorganizowali też akcję „Poła Nadziei – Wspólnie dla Lubuskich Hospicjów”. Akcja miała na celu wsparcie osób zmagających się z chorobami nowotworowymi, będących pod opieką Hospicjum Św. Brata Alberta w Żarach, oraz ich rodzin. W ramach akcji studenci posadzili cebulki żonkili przy Bibliotece Uniwersyteckiej.

Wszystkie te oraz wiele innych działań i przedsięwzięć zostało udokumentowanych na profilach Koła oraz Zakładu Pedagogiki Specjalnej i Profilaktyki Społecznej UZ w mediach społecznościowych (Facebook).

Poza wymienionymi powyżej formami aktywności podejmowanymi przez członków Koła na uwagę i prezentację zasługuje jeszcze jedna z nich, tzn. realizacja projektu „Zwierzęta – Sojusznicy w terapii”, która zostanie szerzej omówiona w następnym rozdziale.

Projekt „Zwierzęta – Sojusznicy w terapii”

W roku akademickim 2022/2023 niektórzy członkowie Koła Naukowego zadeklarowali, iż szczególnie interesuje ich tematyka zooterapii. Kontakt ze zwierzętami jest bowiem bardzo ważny dla każdego człowieka, szczególnie jednak dla osób chorych, doświadczających dysfunkcji rozwojowych oraz niepełnosprawności różnego typu. Dlatego studenci wyrazili chęć podjęcia działań zmierzających do zdobycia wiedzy i doświadczeń w tym zakresie. Efektem tej inicjatywy było powstanie sekcji Koła, która podjęła się realizacji projektu „Zwierzęta – Sojusznicy w terapii”.

Zooterapia, czyli (wg innej nomenklatury) animaloterapia to określenie terapii z udziałem zwierząt, która opiera się na założeniu, że kontakt z nimi ma pozytywny wpływ na rozwój człowieka. Przyczynia się ona do poprawy zarówno stanu psychicznego, jak i fizycznego. To naturalna metoda wspomagania leczenia i rehabilitacji, której główną zaletą jest czynnik silnie mobilizujący do działania – właśnie w postaci zwierząt (Kokocińska 2017, s. 17). Zwierzęta uczą bliskości i okazywania uczuć, jednocześnie niosąc relaks i uspokojenie, dlatego mogą towarzyszyć terapeutom w działaniu i służyć jako niezwykle skuteczne „narzędzie” terapeutyczne.

Problematyka zooterapii jest rozległa i zróżnicowana, dlatego praca sekcji zooterapeutów Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych „Inkluzja” przyjęła formę usystematyzowaną i uporządkowaną. Pierwszym etapem pracy było wyodrębnienie i przeanalizowanie najważniejszych zagadnień teoretycznych, dotyczących następujących obszarów: charakter oddziaływań w ramach zooterapii, rodzaje zooterapii oraz typy zaburzeń, w terapii których oddziaływania zooterapeutyczne są wskazane. Następnie studenci przystąpili do gromadzenia informacji o charakterze bardziej praktycznym, dotyczącym sposobów i lokalizacji pozwalających zdobyć niezbędne uprawnienia i kwalifikacje terapeutyczne. Efekty tych działań zaprezentowano poniżej.

Klasyfikacja zooterapii ze względu na charakter oddziaływań

Stopień i charakter zaangażowania zwierząt w oddziaływania terapeutyczne nie jest identyczny w każdym konkretnym przypadku. Charakter oddziaływań zooterapeutycznych można podzielić w następujący sposób:

- *Animal-assisted therapy* (AAT) – to działanie terapeutyczne mające określony cel, w którym zwierzę spełniające określone kryteria jest integralną częścią procesu leczenia. AAT jest planowane, aby spowodować poprawę w fizycznym, społecznym, emocjonalnym i poznawczym funkcjonowaniu człowieka. AAT przeprowadza się grupowo, indywidualnie lub naprzemiennie.
- *Animal-assisted activities* (AAA) – zajęcia z udziałem zwierząt. Formą przypominającą luźną zabawę. Głównym celem jest pobudzenie motywacji pacjenta. Zakładane efekty nie są wymierne, dlatego tego typu aktywności nie są oceniane.
- *Animal-assisted education* (AAE) – edukacja z udziałem zwierząt, działania uzupełniające AAA i AAT, często połączone z nimi w jedną całość (Girczys-Połedniok i in. 2014, s. 171-176; Kokocińska 2017, s. 19-20).

Klasyfikacja zooterapii ze względu na gatunki i rodzaje wykorzystywanych w niej zwierząt

Warto zaznaczyć, że oprócz najpopularniejszych i najczęściej wykorzystywanych, a zarazem najlepiej znanych rodzajów zooterapii, takich jak hipoterapia (czyli terapia z wykorzystaniem koni, której celem jest przywrócenie choremu sprawności w takim zakresie, w jakim tylko jest to możliwe, biorąc pod uwagę jego stan) i dogoterapia (niekiedy określana jako kynoterapia, czyli terapia z wykorzystaniem psów, która składa się głównie z systemu ćwiczeń i zabaw wspomagających rehabilitację ruchową oraz umysłową u dzieci i dorosłych), wyróżnić można całą gamę jej form bazujących na udziale innych zwierząt:

- felinoterapia (koty; pomagają zmniejszyć stres, obniżają ryzyko zawału, bywają pomocne w terapii u osób ze spektrum autyzmu);
- alpakoterapia (alpaki oraz lamy; jest skierowana przede wszystkim na poprawę stanu psychicznego pacjenta);
- delfinoterapia (polega na wspólnym pływaniu i zabawie, podczas której osoby niepełnosprawne wykonują szereg dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb i możliwości ćwiczeń z udziałem delfinów);
- bowiterapia (zwierzęta gospodarcze: kozy, owce);
- cavioterapia (świnki morskie);
- rodoterapia (wiewiórki, szynszyle, chomiki; budowanie im domów, pałaców, placów zabaw z pudełek i kartonów sprawia, że są ważnym elementem motywacyjnym; dzięki tej terapii dziecko rozwija komunikację werbalną i niewerbalną);
- lagoterapia (króliki; stosowana jest wobec dzieci niepełnosprawnych i chorych jako element terapii w celu wspomagania ich wszechstronnego rozwoju; jest to niezwykle przydatny i skuteczny, a jednocześnie naturalny sposób wspomagania, leczenia, rehabilitacji i wspierania rozwoju małych pacjentów);
- onoterapia (osły; są wrażliwe, towarzyskie oraz wierne; wykorzystywane przy wielu rodzajach zaburzeń) (<https://www.medme.pl/artykuly/zooterapia-alternatywna-metoda-leczenia,35293.html>).

Każda z kategorii zooterapii ma swoje unikalne zalety i zastosowania w pracy z różnymi grupami pacjentów. Wybór rodzaju zwierząt zależy od założonych celów terapeutycznych oraz indywidualnych potrzeb i preferencji pacjentów.

Typy dysfunkcji rozwojowych, w których zooterapia może być użyteczna

Zooterapia może być wykorzystywana jako wspomagająca metoda pracy w terapii wielu typów dysfunkcji rozwojowych. Jest więc potencjalnie niezwykle wszechstronnym sposobem wsparcia:

- zooterapia może pomóc dzieciom z autyzmem w rozwijaniu umiejętności społecznych poprzez budowanie więzi emocjonalnych z terapeutycznymi zwierzętami, takimi jak psy czy konie. Interakcje te mogą pomagać w zrozumieniu gestów i emocji oraz poprawiać zdolności komunikacyjne;
- osoby cierpiące na zaburzenia lękowe, takie jak lęk społeczny czy lęk przed otwartą przestrzenią, mogą korzystać z zooterapii w celu zmniejszenia poziomu stresu i lęku. Terapia z udziałem zwierząt może dostarczyć poczucia bezpieczeństwa i relaksu;
- dzieci z ADHD mogą skorzystać z interakcji z terapeutycznymi zwierzętami, aby poprawić koncentrację, samokontrolę i zdolność do radzenia sobie z impulsyw-

nym zachowaniem. Praca ze zwierzętami może pomagać w rozwoju umiejętności skupienia uwagi;

- zooterapia może być wykorzystywana jako metoda terapeutyczna w leczeniu OCD (zaburzenia obsesyjno-kompulsyjne) poprzez dostarczenie pacjentom okazji do odprężenia się i rozproszenia uwagi od obsesyjnych myśli i zachowań;
- praca z koniem w ramach zooterapii może pomóc pacjentom z zaburzeniami odżywiania w budowaniu zdrowszego podejścia do ciała i jedzenia poprzez kształtowanie zdrowych nawyków żywieniowych;
- dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się mogą korzystać z zooterapii jako motywacji do nauki i poprawy umiejętności czytania, np. czytanie zwierzętom może być bardzo stymulujące i przyjemne (Chmiel, Kubińska, Derewiecki 2014, s. 592-593).

Dostępne formy zajęć zooterapii oraz szkoleń w województwie lubuskim i sąsiednich

Kolejnym etapem działań członków Koła było zdobycie adresów ośrodków oferujących zoterapię w najbliższej okolicy Uniwersytetu Zielonogórskiego. Efektem tej kwerendy było wyodrębnienie następujących placówek:

- Stajnia Garyna: Jordanowo 147, Świebodzin (hipoterapia),
- Centrum Szkolenia i Terapii „SMILE”: Zakęcie 55 (dogoterapia),
- Alpaczkowo Alpakoterapia Karolina Horbulewicz, Wschowa (alpakoterapia),
- Dogoterapia „Czeko-Laki-Team” Jolanta Szarek-Rój, Zwierzyn,
- Terapia na Wsi – Hipoterapia, Dogoterapia, Rehabilitacja, Grebocice,
- Akademia Animaloterapii, Lubachów.

Po zdobyciu przez studentów wszystkich niezbędnych informacji teoretycznych (co trwało do połowy maja 2023 r.), rozpoczęły się wizyty w ośrodkach zooterapii, w ramach których studenci odwiedzili Centrum Szkolenia i Terapii „SMILE” oraz „Alpakową Zagrodę”. Mieli tam okazję do pierwszych bezpośrednich kontaktów ze zwierzętami, czyli swymi przyszłymi „Sojusznikami w terapii”. Ponadto, bezpośrednio od właścicieli oraz wyszkolonych już zoterapeutów, mogli zdobyć dodatkowe istotne i cenne informacje, przede wszystkim na temat logistycznego rozplanowania czy też aspektów prawnych i organizacyjno-finansowych pracy ośrodka zoterapeutycznego.

Do zakończenia roku akademickiego 2022/2023 udało się zrealizować opisane powyżej etapy projektu „Zwierzeta – Sojusznicy w terapii”.

Podsumowanie

Jak zaznaczono we *Wprowadzeniu*, zdaniem autorek niniejszego artykułu koła naukowe są bardzo istotnym elementem w procesie edukacji akademickiej i życiu studentów,

którzy mają ambicje zdobywania coraz większej wiedzy w wybranym przez siebie zakresie, a przedstawione powyżej dane potwierdzają tę tezę.

Dotychczasowa realizacja projektu „Zwierzęta – Sojusznicy w Terapii” spowodowała, że studenci już uzyskali teoretyczną i częściową praktyczną wiedzę, która w dalszych latach będzie poszerzana, a w kolejnych semestrach planują odwiedzić wiele innych ośrodków zooterapeutycznych, aby zdobywać nowe i pogłębiać zdobyte wcześniej umiejętności, przydatne w przyszłym zawodzie, jak uzyskanie formalnych uprawnień zooterapeutycznych, doskonalących i wzbogacających warsztat metodyczny przyszłych pedagogów specjalnych. Dotychczasowa pomyślna realizacja projektu pozwala żywić nadzieję, iż osoby, które czynnie działają w kole naukowym, zdobędą odpowiednie kwalifikacje, przydatne w pracy z dziećmi i młodzieżą ze specjalnymi potrzebami rozwojowymi i edukacyjnymi oraz z innymi osobami wymagającymi wsparcia ze względu na nietypowości, jakie pojawiły się w historii ich życia.

Bibliografia

- Borettini P. (2013), *Wpływ inicjatyw podejmowanych w kole naukowym na przygotowanie do wykonywania zawodu bibliotekarza na przykładzie Studenckiego Koła Naukowego Bibliotekoznawców Uniwersytetu Łódzkiego*, https://dspace.uni.lodz.pl/bitstream/handle/11089/39783/75-81_Borettini.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 10.10.2023].
- Nymś-Górna A. (2021), *Wokół uniwersyteckich kół naukowych – przegląd pojęć i możliwości*, https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/13769/1/Parezja_2_2021_A_Nyms_Gorna_Wokol_%20uniwersyteckich_kol_naukowych.pdf [dostęp: 29.09.2023].
- Chmiel K., Kubińska Z., Derewiecki T. (2014), *Terapie z udziałem zwierząt w rehabilitacji różnych form niepełnosprawności*, <http://phie.pl/pdf/phe-2014/phe-2014-3-591.pdf> [dostęp: 29.09.2023].
- Maj-Golianek M. (2017), *Komunikacja dzieci niepełnosprawnych a zoo terapia*, [w:] *Nowe formy wsparcia rozwoju osoby niepełnosprawnej*, red. M. Komorska, E. Miszczak, Wydawnictwo WSPA, Lublin.
- Girczys-Połedniok K., Pudło R., Szymła A., Pasierb N. (2014), *Zastosowanie terapii z udziałem zwierząt w praktyce psychiatrycznej*, <https://journals.viamedica.pl/psychiatria/article/view/40405/32060?fbclid=IwAR0c9OkqfBqEkIeLgILOVspOl3yAX-KMBrq-7fam-LIjzGByRmy8Ob1M5vbY> [dostęp: 28.09.2023].
- Brzózka P. (2023), *Zooterapia (animaloterapia) – czym jest? Rodzaje i skuteczność*, <https://www.medme.pl/artykuly/zooterapia-alternatywna-metoda-leczenia,35293.html> [dostęp: 29.09.2023].
- Kokocińska A.M. (2017), *Zooterapia z elementami etologii*, Wydawnictwo Impuls, Kraków.

**Projekt Koła Naukowego Pedagogów Specjalnych UZ „Inkluzja”
*Zwierzęta – Sojusznicy w terapii. Sprawozdanie***

Streszczenie: Artykuł na przykładzie działalności sekcji zooterapeutycznej zrzeszającej studentów kierunku pedagogika specjalna przybliży zasady, cele oraz walory istnienia i działalności studenckiego koła naukowego.

Słowa kluczowe: studenckie koło naukowe, zooterapia, pedagogika specjalna

**Project of the Scientific Circle of Special Educators UZ „Inkluzja”
*Animals – Allies in therapy. Report***

Summary: The article, using the example of the animal-assisted therapy section uniting students from the Special Education field, elucidates the principles, objectives, and merits of the existence and activities of the student scientific circle.

Keywords: The Students Scientific Association, zootherapy, special education